

УДК 378:001.895]:7.085.3

Олена ЛИСЕНКО

викладач кафедри хореографії
Відокремленого підрозділу «Миколаївська філія
Київського національного університету культури і мистецтв»,
м. Миколаїв, Україна
e-mail: 280lea@gmail.com

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ПРОФЕСІЙНИХ ХОРЕОГРАФІВ СУЧАСНОГО ТАНЦЮ

У статті розглянуто сутність і специфіку професійної освіти хореографів сучасного танцю, особливості навчально-виховного процесу в навчальних закладах культури і мистецтв, та визначено можливі напрямки розвитку. Для більш ефективного формування професійних умінь і навичок у новій для вузу області хореографічної освіти виявлена потреба у інноваційній діяльності, яка є важливою складовою освітнього процесу. Висвітлено особливості певних інноваційних підходів і відповідних їм освітніх технологій, які сприяють вирішенню актуальних завдань сучасної вищої освіти. Ідеєю статті стало гасло: «Інновації сьогодні – система, яка визначає вектор розвитку освітнього простору вищого навчального закладу».

Ключові слова: інноваційні технології, професійна освіта, хореографія, сучасний танець, напрямки розвитку.

У даний час в розвитку суспільства відбуваються процеси модернізації різних сфер людського життя, які також стосуються мистецтва в цілому і хореографії зокрема.

Розвиток хореографічного мистецтва в кінці ХХ століття привів до появи спектра нових форм, стилів і жанрів, які об'єднуються терміном сучасний танець. Виникає необхідність розглянути з наукової точки зору процес професійної підготовки фахівців-хореографів, які займаються цим напрямком.

Основна **мета статті** – визначити сутність і специфіку професійної освіти хореографів сучасного танцю, особливості навчально-виховного процесу в навчальних закладах культури і мистецтв, та виявити можливі напрямки розвитку.

Нові явища в сучасній хореографії привертають увагу вітчизняних та зарубіжних фахівців, таких як А. Верхоляк [2], В. Нікітін [5, 6, 7], та ін.. Їх праці та публікації в періодичній пресі багатосторонньо висвітлюють становлення та розвиток сучасного танцю в професійній освіті. Питання впровадження інноваційних технологій у вищу освіту, і зокрема в хореографічну, було розглянуто в наукових працях А. Багаутдинової, І. Клещевої [2], О.Камінської [4], Н. Спинжар [8], Т. Шаталової [9].

Розвиток системи професійної хореографічної освіти в Україні в даний час носить досить нестійкий, складний характер. В нашій країні діючі учбові плани, навчальні програми та реальна викладацька діяльність недостатньо орієнтовані

на сучасні потреби ринку праці в фахівцях сучасного танцю.

Проте, проблема підготовки фахівців сучасного танцю не досить розроблена в теорії і методиці професійної хореографічної освіти України.

Система хореографічної освіти в нашій країні складалася протягом багатьох років, вона до цих пір діє і дає позитивні результати в області підготовки високопрофесійних виконавців і балетмейстерів класичного і народного танців. Незважаючи на яскраво виражену соціальну потребу в фахівцях в області сучасного танцю, ця система за останні десятиліття радикально не змінилася. В її основі лежать програми і методики навчання, розроблені багато років тому і актуальні тільки для професійної підготовки балетмейстерів класичного балету і народного танцю. Виникнення нових напрямків у хореографії потребує необхідність інноваційного підходу до професійної підготовки фахівців в цій галузі [6].

Впроваджена в даний час практика адаптації методик професійного навчання балетмейстерів народного і класичного танців для підготовки фахівців в області сучасної хореографії не відображає повною мірою світових тенденцій розвитку танцювального мистецтва, вона обмежує свободу творчості, необхідну в сучасному танці. Під час навчання хореографів в сучасному танці виникає актуальна педагогічна задача – не просто навчити професійних знань, умінь і навичок, а змінити сутність художньо-творчого мислення, пси-

хологію сприйняття, розробити модель формування студента в системі середньої та вищої професійної освіти не тільки з точки зору майбутньої специфіки професійної діяльності, але і з точки зору творчого розвитку.

Необхідність підвищення професіоналізму майбутніх хореографів і художніх керівників танцювальних колективів ставить перед педагогікою завдання розробки нових технологій, впровадження прогресивних методів навчання і виховання студентів. Нині актуальною стала необхідність теоретично, з наукової точки зору узагальнити і осмислити досвід, накопичений не тільки в нашій країні, а й за кордоном в області сучасного танцю, і в області виховання творчого мислення студентів-хореографів.

Західна методика професійного навчання ґрунтується на системі «авторських шкіл», «танцювальному плюралізмі», який дозволяє дати професійні навички в різних напрямках танцювальних технік, стилів і шкіл сучасного танцю. Основою професійного виховання в західних школах є свобода вибору хореографом стилю, школи, техніки, напрямку танцю, що вивчаються для створення індивідуальної манери творчості. І, як нам здається, найбільш оптимальним шляхом створення творчої моделі професійної підготовки балетмейстерів в сучасній хореографії є аналіз досягнень західних шкіл, які розвивають сучасні методики хореографічної освіти [7, 237].

Для більш ефективного формування професійних умінь і навичок у новій для вузу області хореографічної освіти необхідна гармонія і баланс потреб хореографічної практики у фахівцях даного профілю і розвитку інноваційних моделей професійної хореографічної освіти.

За останні роки в Україні було прийнято низку державних нормативних документів що для проведення системної модернізації освітньої галузі, які спрямовані на впровадження інноваційних змін та інноваційних технологій. В Законі України «Про вищу освіту» зазначено: Основними завданнями вищого навчального закладу є забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльності; створення необхідних умов для реалізації здібностей і талантів учасників. Також стверджується, що інноваційна діяльність має бути важливою складовою освітнього процесу.

Заирнемо трохи глибше і знайдемо оптимальні варіанти оптимізації та покращення навчального процесу в Україні. Нижче наведені певні тези, які дозволять відчувати розвиток, якого ми так прагнемо.

Інноваційні підходи і відповідні їм освітні технології сприяють вирішенню таких актуальних завдань сучасної вищої освіти:

- ефективне засвоєння знань;
- формування навичок практичних досліджень, що дозволяють приймати професійні рішення;
- перехід від накопичення знань до створення механізмів самостійного пошуку і навичок дослідницької діяльності;
- формування ціннісних орієнтацій особистості студентів;
- підвищення пізнавальної активності;
- розвиток творчих здібностей;
- створення дидактичних і психологічних умов, що сприяють успішній соціальній адаптації студентів [1].

На сьогодні інновації в сфері хореографії вже не є чимось новим і незвичайним, вони органічно вписалися в сучасне мистецтво. У зв'язку з цим навчальний процес хореографічної освіти вийшов на новий рівень актуальності питання про новизну хореографічної школи, про її ключові моменти подальшого розвитку. Згідно систематики інновацій, інноваційні технології в хореографії (А. В. Хуторський):

- є структурним елементом освітньої системи,
- орієнтовані на становлення особистості і розвиток її здібностей, а також на підвищення ефективності навчальної діяльності учнів,
- застосовні в навчальному процесі з конкретної освітньої дисципліни,
- ефективні при колективному, груповому та індивідуальному навчанні,
- є засобом, що забезпечує оновлення педагогічного процесу,
- можуть носити різний характер від планового, випадкового до систематичного і періодичного,
- служать методичним забезпеченням освітнього процесу для конкретного педагога або групи педагогів – однодумців,
- можуть бути застосовані в будь-яких освітніх установах,
- носять, як правило, локальний характер, але при дотриманні певних умов, більш широко поширюються,
- сприяють або коригуванню, або модифікації [4].

Отже, розглянемо деякі інноваційні освітні підходи і технології, розробка та запровадження яких, допоможуть наповнити новим змістом навчальну програму, та створити творчу модель професійної підготовки хореографів в сучасній хореографії.

І. *Проектний підхід* пропонує в якості способу досягнення різних дидактичних цілей організацію проектної діяльності учнів на різних предметних і міжпредметних рівнях.

Проектна діяльність – спільна навчально-пізнавальна, творча діяльність, що має спільну мету, узгоджені методи, способи діяльності, спрямована на досягнення загального втіленого результату діяльності. Як впливає з визначення проектної діяльності, її характерними рисами є:

- особистісно-орієнтоване взаємодія,
- комплексний характер роботи,
- можливості виявлення творчості,
- проблематика,
- варіативність, альтернативність,
- авторська позиція.

Часто в педагогічній літературі можна зустріти трактування поняття «проект» як сукупності «П», які також можна розглядати як специфічні характеристики проектної діяльності. Назвемо найбільш часто зустрічаються «П».

1) Проблема. Робота над проектом завжди спрямована на вирішення певної проблеми. Зміст проблеми викликає теоретичні або практичні питання, які вимагають вивчення і вирішення. Відокремлення проблеми найчастіше пов'язане з виникненням протиріччя, в результаті якого виникає стан інтелектуального дисонансу.

2) Проектування – цілеспрямована діяльність, орієнтована на досягнення реального результату, яка включає: формулювання цілей, конкретизацію завдань, розподіл діяльності між її суб'єктами, знаходження способу вирішення проблеми через розв'язання задач, досягнення мети та презентація отриманого результату.

3) Продукт – певний результат, що володіє системною цілісністю. Кінцевий продукт проектної діяльності учнів може бути представлений в різних формах.

4) Презентація процесу виконання і результату проекту в усному (доповідь, виступ і т. д.) або письмовому (стаття, реферат, звіт, дослідницька робота та ін.) вигляді.

Таким чином, основу методу проектів становить його спрямованість на результат. При цьому можна говорити про зовнішні результати, представлені готовим продуктом, який можна побачити, осмислити, застосувати в практичній діяльності, і про внутрішні результати, які проявляються в отриманому досвіді проектної діяльності.

Звернемо увагу на наступні основні вимоги до організації проектної діяльності:

- наявність смислової задачі (проблематики);
- планування дій (вид продукту, форма презентації тощо);
- пошук інформації, яка потім буде оброблена, осмислена, представлена;
- формування компетентностей;
- підведення проміжних підсумків, дискусії;
- громадська презентація продукту.

Проект як форма інноваційної діяльності:

- формує активну, самостійну і ініціативну позицію учнів;
- розвиває загальнонавчальних вміння та навички: дослідні, проектні, рефлексивні;
- реалізуючи принцип зв'язку навчання з життям, формує вміння, безпосередньо пов'язані з досвідом їх застосування на практиці (компетенції);
- пріоритетно спрямований на розвиток пізнавального інтересу [1].

II. *Компетентнісний підхід* тісно пов'язаний з попереднім підходом і спрямований на комплексне освоєння знань і способів практичної діяльності, що забезпечують успішне функціонування людини в ключових сферах життєдіяльності в інтересах як його самого, так і суспільства в цілому, держави. При цьому знання характеризуються не кількістю відомих фактів, а умінням застосовувати їх в професійній області, в суміжних областях, а часом і в ситуаціях, в яких не спостерігається зв'язок отриманої проблеми і предметного знання. Тому сучасний освітній процес повинен полягати не просто в передачі навчаються предметних знань, які мають віддалену перспективу їх використання, а в демонстрації застосування цього знання для вирішення актуальних професійних проблем, а також створення умов для самостійного вирішення студентами таких проблем в процесі навчання.

Основним засобом реалізації компетентнісного підходу є компетентнісно-орієнтовані завдання (далі КОЗ). КОЗ включають в себе зміст і технології навчання, викладання і оцінювання якості підготовки студентів в навчальному процесі ВНЗ, що забезпечують ефективність формування компетентностей студентів. Слідуючи цьому визначенню, зміст компетентнісно-орієнтованого завдання повинно відповідати наступним вимогам:

1) формулювання КОЗ або результат його рішення повинні представляти для учнів пізнавальну, професійну, загальнокультурну або соціальну значущість, щоб діяльність студентів в ході його рішення була мотивованою;

2) мета рішення КОЗ повинна полягати не стільки в отриманні відповіді, скільки у привласненні нового фактологічного або методологічного знання (методу, способу розв'язання, прийому), з можливим його перенесенням в інші аналогічні ситуації, в формуванні особистісних якостей студента, необхідних високопрофесійному конкурентоспроможного фахівця;

3) умова завдання формулюється як проблема або проблемна ситуація, яку необхідно вирішити за допомогою навичок з певної навчальної дисципліни (такі КОЗ називають предметними),

різних навчальних дисциплін (міжпредметні КОЗ), за допомогою знань, набутих на практиці (практичні КОЗ), на які немає явної вказівки в тексті завдання;

4) завдання передбачає неупередженість дій студента при виконанні завдання, тобто спосіб виконання завдання студент не знає повністю або складається з комбінації відомих йому способів;

5) при вирішенні КОЗ можуть бути використані різні способи виконання завдання, допускається можливість переформулювання (конкретизація, узагальнення, введення додаткових умов) завдання, в залежності від знань і індивідуальних особливостей студента [1].

Нинішня система вищої професійної хореографічної освіти сьогодні не відображає сучасних тенденцій хореографічного мистецтва, не формує творчу компетентність у майбутніх педагогів-хореографів як базову професійну обізнаність, важливу для забезпечення модернізації вищої мистецької освіти. Формування творчої компетентності в професійній підготовці майбутніх педагогів-хореографів є передумовою їх подальшої професійної успішності [9, 25].

Освоєння студентами дисциплін з сучасної хореографії і контроль професійного інтересу і мотивації студентів за допомогою постійної оптимізації навчальних занять, пропозиції нового матеріалу, контрастної зміни направленості стилю сучасного танцю стає ключовим і важливим завданням викладача вищого навчального закладу для позитивного процесу формування професійних і спеціалізованих компетенцій у майбутніх педагогів-хореографів. Для того, хто шукає роботу, це означає, що він повинен стати універсальним працівником, що володіє «портфелем компетенцій», тобто різнобічними здібностями, які ґрунтуються на власних талантах і пронизані оригінальною комбінацією практичного досвіду.

III. *Особистісно-орієнтоване навчання* – це педагогічні технології. Особистісно-орієнтована директорія навчання – це порядок організації навчання відповідно до особистого вибору, здібностям і можливостям учня. Поняття «особистісно-орієнтована директорія навчання» з'єднує два компоненти: процесуальну частину, тобто процес навчання, заснований на особистісно-орієнтованих педагогічних технологіях, і організацію навчання, тобто менеджмент освіти, який пов'язаний з директорією (від англ. direction – напрям), тобто вибором і формуванням індивідуального графіка і змісту програми навчання, які залежать від рівня творчих здібностей, інтересів, об'єктивних фізичних і психологічних даних студента [5, 234].

Така форма організації освітнього процесу успішно застосовується в європейській і американській системах освіти, як на рівні середньої, так і на рівні вищої освіти.

Наприклад, головним принципом вищої освіти в Німеччині є «академічна свобода» – система вибору, що дозволяє студенту самостійно визначити перелік дисциплін, що вивчаються, які увійдуть до його диплома, а також поєднувати навчальний процес з науковими дослідженнями і практичною роботою. Кожен семестр в німецькому вузі складається з лекційних (14–20 тижнів) і нелекційних періодів, під час яких студент займається самостійною роботою, обумовленою спільно з тьютором. Важливою відмінністю університетів Німеччини від більшості наших вузів є можливість більш-менш вільного (в залежності від предмета) вибору навчального плану, тобто не тільки дисциплін, а й часу проходження тих чи інших курсів і модулів.

У США навчальний план на ступінь бакалавра ведеться за трьома групами курсів: базові курси, що дають загальну освіту в різних областях, основні курси і курси за вибором. Протягом перших двох років навчання студенти вивчають базові курси, вступні курси в області майбутньої професійної діяльності і деякі селективні курси. Протягом останніх двох років студенти займаються головним чином основними курсами, а також деякими курсами за вибором, які доповнюють або поглиблюють їх знання з основних курсів. Зазвичай студент займається по чотирьом або п'яти курсів протягом одного семестру. Студент в кінці першого курсу повинен вирішити, в чому спеціалізуватися в програмі магістратури. Іноді на додаток до основної спеціальності (major) можна додати одну або більше додаткових (minor) спеціальностей, а іноді можна вибрати дві або навіть три основних спеціальності.

В Англії також існує можливість вибудувати програму навчання відповідно до власних потреб і бажань. Основними видами занять у вузі є не тільки лекції, семінари, лабораторні роботи, але і так звані тьюторіали, індивідуально-групової метод навчання. Саме тьюторський супровід дозволяє забезпечити якість освоєння основних професійних освітніх програм.

Для того щоб вибудувати директорію своєї індивідуальної освіти, студенту необхідно пройти етап осмислення своєї освітньої історії і побудувати проект власної освіти через усвідомлення своєї життєвої позиції в майбутньому [5, 237].

У хореографічному мистецтві професійна діяльність багато в чому залежить від технічних можливостей і природних здібностей студента,

також важливу роль ще грають такі критерії, як фізичні дані, зовнішність, акторські здібності і т.д. Нинішня програма навчання у всіх однакова, абсолютно не враховує здатності кожного студента. І в результаті творча особистість «закута» в рамки усереднених методик, які були розроблені багато років тому і зовсім не враховують індивідуальність студента. Тому впровадження особистісно-орієнтованої програми та організації навчання для хореографів є нагальним завданням.

Враховуючи все вище зазначене, зробимо наступні висновки:

Сьогодні інновації в сфері освіти – це вже не окремі явища, які не випадкові знахідки. Інновації стали системою, яка визначає вектор розвитку освітнього простору вищого навчального закладу.

Змінилися вимоги, з одного боку, до діяльності ВНЗ, а з іншого – до формування сучасних фахі-

вців, які тепер зобов'язані на виході мати певні компетенції, вміння працювати в команді, в нестандартних умовах, бути ініціативними, творчо активними і т.д. Професійна підготовка у вищих навчальних закладах, в умовах реформування системи вищої освіти, під впливом світових освітніх процесів, намагаючись задовольнити потреби ринку праці і сфери додаткової освіти дітей і дорослих, зобов'язана зосередити увагу на задоволенні освітніх потреб особистості, поважаючи її прагнення до самореалізації [8].

Довгий час в спеціальній педагогіці панувала думка, що балетмейстера виховати не можна, їм необхідно народитися. Так, безумовно, дуже багато залежить від таланту і здібностей художника, однак набагато більш значущу роль відіграє професійна освіта, в якій значне місце займає формування професійно значущих якостей майбутнього фахівця.

Список використаних джерел

1. Багаутдинова А.Ш., Клещева И.В. Инновационные образовательные технологии в высшем образовании // Научный журнал НИУ ИТМО. Серия «Экономика и экологический менеджмент». — 2014. — №1.
2. Верхоляк А.В. Характеристика профессиональных компетенций по современному танцу у будущих педагогов-хореографов в вузе. – Наука и Школа № 5'2016
3. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. –<http://ru.osvita.ua/legislation/law/2235/>
4. Каминская Е. Ю. Инновационные технологии как явление и их особенности при обучении хореографии // Образование и воспитание. — 2018. — №2. — С. 54-58. — URL <https://moluch.ru/th/4/archive/88/3214/> (дата обращения: 05.05.2018).
5. Никитин В.Ю. Инновационные формы обучения в хореографическом искусстве. – ISSN 1997-0803. Вестник МГУКИ. 2016. 1 (69) январь – февраль.
6. Никитин В.Ю. О некоторых актуальных проблемах профессионального обучения хореографов на современном этапе. – Образование и общество. Научный информационно-аналитический журнал. 2007.— № 3.
7. Никитин В.Ю. Современный танец: тенденции и перспективы. – ISSN 1997-0803. Вестник МГУКИ. 2013. 2 (52) март – апрель.
8. Спинжар Н.Ф. Профессионально персонифицированная антиципация результатов самореализации хореографа в процессе обучения в вузе. – ISSN 1997-0803 ВЕСТНИК МГУКИ ноябрь – декабрь 6 (38) 2010 г.
9. Шаталова Т.Н. Сущностные характеристики творческой компетентности будущих педагогов-хореографов в ходе профессиональной подготовки в вузе // Непрерывное профессиональное образование. — 2013.

References

1. A.Sh. Bagutdinova, I.V. Kleshcheva – Innovative Educational Technologies in Higher Education // Scientific Journal of Scientific Research Institute ITMO. Series “Economics and Environmental Management”. – 2014 – No. 1.
2. A.V. Verkholiak – Characteristics of professional competences for contemporary dance inherent in future teachers-choreographers in higher school. – Science and School No. 5'2016.
3. Law of Ukraine “On Higher Education” [Electronic resource]. –<http://ru.osvita.ua/legislation/law/2235/>
4. E.Yu. Kaminskaya. Innovative technologies as an occurrence, and peculiar features manifested in teaching choreography // Education and upbringing. — 2018. — No. 2. — p. 54-58. — URL <https://moluch.ru/th/4/archive/88/3214/> (reference date: 05.05.2018).
5. V.Yu. Nikitin. Innovative teaching methods in choreographic art. – ISSN 1997-0803. MOSCOW STATE CULTURE UNIVERSITY Reporter. 2016. 1 (69) January – February.
6. V.Yu. Nikitin. Regarding certain vital problems of vocational training of choreographers in recent times. – Education and society. Scientific information-analytical periodical. 2007.— No. 3.
7. V.Yu. Nikitin. Contemporary dance: tendencies and prospects. – ISSN 1997-0803. MOSCOW STATE CULTURE UNIVERSITY Reporter. 2013. 2 (52) March – April.
8. N.F. Spinzhar. Professionally personified anticipation of the results of a choreographer’s self-fulfillment in the process of studying at a university. – ISSN 1997-0803 MSCU Reporter, November – December 6 (38) 2010.
9. T.N. Shatalova. Essential characteristics of the creative competence of future teachers-choreographers in the course of vocational training in the university. // continuous professional training. — 2013.

Лысенко Е.А. Применение инновационных технологий при подготовке профессиональных хореографов современного танца

В статье рассмотрены сущность и специфика профессионального образования хореографов современного танца, особенности учебно-воспитательного процесса в учебных заведениях культуры и ис-

куств, и определены возможные направления развития. Для более эффективного формирования профессиональных умений и навыков в новой для вуза области хореографического образования выявлена потребность в инновационной деятельности, которая является важной составляющей образовательного процесса. Освещены особенности определенных инновационных подходов и соответствующих им образовательных технологий, способствующих решению актуальных задач современного высшего образования. Идеей статьи стал девиз: «Инновации сегодня – система, которая определяет вектор развития образовательного пространства высшего учебного заведения».

Ключевые слова: инновационные технологии, профессиональное образование, хореография, современный танец, направления развития.

Lysenko O. Usage of innovative technologies while preparing professional choreographers of the contemporary dance

The essence and specificity of vocational education of choreographers of contemporary dance, peculiarities of teaching and educational process in educational institutions of culture and arts has been considered, and possible trends of development has been defined in the article. For the purpose of more effective formation of professional expertise, knowledge and skills in the new field of choreographic education, the need for innovative activity has been identified, which shall be an essential component of the educational process. The peculiarities of the following innovative approaches and their relevant educational technologies, which contribute to solving vital problems of modern higher education, have been highlighted.

The project approach offers organization of project activities of students on various subject and interdisciplinary levels as a way to achieve various didactic goals.

Competency approach, aimed at the complex knowledge deepening and methods of practical activities that ensure the successful functioning of man in key areas of life in the interests just as his own and the state, as well as the society as a whole. Concurrently, someone's knowledge is characterized by the ability to be applied in the professional field, in adjacent areas, and sometimes under circumstances where link between the problem and subject knowledge is not observed.

Personality-oriented training directory, which enables the organization of training according to the personal choice, capabilities and opportunities of the student, that is, the choice and formation of personalized schedule and the content of the educational program.

The core message of the article was the slogan: "Innovations today – a system that determines the development thrust in the educational space of a higher educational institution."

Key words: innovative technologies, vocational education, choreography, contemporary dance, trends of development.

Стаття надійшла до редакції 15.05.2018